



Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија
Goce Delcev University in Stip,
Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Трета меѓународна научна конференција Третья международная научная конференция

Third International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ СБОРНИК СТАТЕЙ CONFERENCE PROCEEDINGS

26-27 април 2018 / 26-27 апреля 2018 / 26-27 April 2018
Штип Штип Stip



Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија
Goce Delcev University in Stip,
Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Трета меѓународна научна конференција

Третья международная научная конференция

Third International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ СБОРНИК СТАТЕЙ CONFERENCE PROCEEDINGS

26-27 април 2018 / 26-27 апреля 2018 / 26-27 April 2018
Штип Штип Stip

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

821(062)
811(062)
316.7(062)
37(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција (3 ; 2018 ; Штип)

Филологија, култура и образование [Електронски извор] : зборник на трудови / Трета меѓународна научна конференција, 26-27 април 2018, Штип = Филологија, култура и образование : сборник статей / Третья международная научная конференция, 26-27 апреля 2018, Штип = Philology, culture and education : conference proceedings / Third International Scientific Conference, 26-27 April 2018, Stip. - Штип : Универзитет “Гоце Делчев” = Универзитет имени Гоце Делчева = Shtip : Goce Delcev University, 2018

Начин на пристап (URL): <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>. - Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Текст во PDF формат, содржи 737 стр. , табели, граф. прикази. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 27.12.2018. - Abstracts кон повеќето трудови. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-593-9

1. Насп. ств. насл.

а) Книжевност - Собири б) Јазици - Собири в) Култура - Собири г)
Образование - Собири

COBISS.MK-ID 109270026

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ
Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Ковалов, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска Иванова (Македонија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Софија Заболотнаја (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Јулиа Дончева (Бугарија)
Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (Босна и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Михал Ванке (Полска)
Мајкл Рокланд (САД)
Даниела Костадиновиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Тамара Валчик-Булиќ (Србија)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Нецати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Ерол Чалшкан (Турција)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)

Технички секретар

Марица Тасевска
Ирина Аржанова

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Билјана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техничко уредување

Костадин Голаков
Марица Тасевска
Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет
Филолошки факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com
Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ
Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД
Татјана А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓергиевска (Македонија)
Мария Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска-Иванова (Македонија)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Софја Заболотная (Россия)
Татјана А. Тернова (Россия)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Јулиа Дончева (Болгария)
Биљана Мариќ (Боснија и Херцеговина)
Душко Певуља (Боснија и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриелла Б. Клейн (Италија)
Ева Бартос (Польша)
Михал Ванке (Польша)
Мајкл Рокланд (США)
Даниела Костадинович (Србија)
Селена Станкович (Србија)
Тамара Валчич-Булич (Србија)
Ахмед Ѓюншен (Турција)
Неджати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Эрол Чал'шкан (Турција)
Карин Рукэ-Брутэн (Франција)
Танван Тонтат (Франција)

Ученый секретарь

Марица Тасевска
Ирина Аржанова

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Билјана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техническое редактирование

Костадин Голаков
Марица Тасевска
Славе Димитров

Адрес организационог комитета

Универзитет им. Гоце Делчева – Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронежски државни универзитет
Филолошки факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-сајт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Daniela Koceva (Macedonia)
Dragana Kuzmanovska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Tatjana Stojanovska-Ivanova (Macedonia)
Violeta Dimova (Macedonia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Sofya Zabolotnaya (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Tatjana Atanasoska (Austria)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)
Wolf Ochlies (Germany)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Ewa Bartos (Poland)
Michal Wanke (Poland)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Necati Demir (Turkey)
Şerife Seher Erol Çalişkan
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Michael Rockland (USA)

Conference secretary

Marica Tasevska
Irina Arzhanova

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Maryana Rozenfeld (Russian)

Biljana Ivanova (English)

Snezana Kirova (English)

Tatjana Ulanska (English)

Technical editing

Kostadin Golakov

Marica Tasevska

Slave Dimitrov

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State Universiy

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Adili Bujar – CHALLENGES AND PERSPECTIVES OF INTERCULTURAL EDUCATION IN MACEDONIA	13
2. Angelovska Irena – MULTICULTURAL MUSIC EDUCATION- OPPORTUNITIES, ACHIEVEMENTS, IMPROVEMENTS	21
3. Асимопулос Панаџис – НЮАНСЫ НИЦШЕАНСКОГО НИГИЛИЗМА В ФЁДОРЕ ДОСТОЕВСКОМ: «ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ» И «БЕСЬ»	33
4. Балек Тијана – АКЦИОЛОШКИ ПОТЕНЦИЈАЛ ФРАЗЕМА С КОМПОНЕНТАМА НЕБО И ЗЕМЉА У РУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ – КВАЛИФИКАЦИЈА ЉУДСКИХ ОСОБИНА И СИТУАЦИЈА	45
5. Бужаровска Елени – ПРИМАРНОСТА НА СЕМАНТИЧКИОТ ПРИОД ВО АНАЛИЗАТА НА ГЛАГОЛИТЕ	53
6. Величковска Родна – ЖЕТВАТА И ЖЕТВАРСКОТО ПЕЕЊЕ ВО МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА (КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ).....	65
7. Веселиновска Снежана Ставрева – СТАВОВИТЕ И МИСЛЕЊАТА НА СТУДЕНТИТЕ ОД ОДДЕЛЕНСКА НАСТАВА НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ ЗА СВОЈАТА ОСПОСОБЕНОСТ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВАТА ПО ПРИРОДНИ НАУКИ	75
8. Гладышева Светлана Николаевна – БЕЛАЯ АРМИЯ В ПУБЛИЦИСТИКЕ А. И. КУПРИНА, И. С. ШМЕЛЕВА И Р. Б. ГУЛЯ	87
9. Голаков Костадин, Ниами Емил – СТИЛОТ НА ПРЕВОДОТ НА ДРАМАТА НА А. П. ЧЕХОВ „ВИШНОВАТА ГРАДИНА“ ОД МАРИЈА НАЈЧЕВСКА-СИДОРОВСКА.....	95
10. Грачева, Жанна – ПОХВАЛА, КОМПЛИМЕНТ И ЛЕСТЬ КАК РЕЧЕВОЙ АКТ (НА МАТЕРИАЛЕ ТВОРЧЕСТВА В. НАБОКОВА)	103
11. Гркова Марија – УСВОЈУВАЊЕТО НА ПЕРФЕКТОТ ВО IX ОДДЕЛЕНИЕ ВО ШТИПСКО	109
12. Грујовска Сашка – ГРАМАТИЧКИ СРЕДСТВА ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ ПРЕКАЖАНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	119
13. Денкова Јованка – КЕРОЛОВСКАТА ФАНТАСТИКА НА ЈАН ЛАРИ	127
14. Денковска Милица – ПАТУВАЊЕТО КАКО ИСТРАЖУВАЧКИ КОНЦЕПТ ВО КНИЖЕВНИТЕ СТУДИИ.....	139
15. Деревская Евгения – ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРОВ, ХАРАКТЕРИЗУЮЩИЕ ЧЕЛОВЕКА ПО ЕГО ОТНОШЕНИЮ К ТРУДУ (ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ)	149
16. Дѳгтева Ярославна – ЧУЖОЈ ВЗГЛЯД В РОМАНЕ «ИДИОТ» Ф. М. ДОСТОЕВСКОГО	155
17. Димитриева-Ѓорѓиевска Марина – ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА. УЛОГАТА, СТАВОВИТЕ И ЗАДАЧИТЕ НА НАСТАВНИКОТ ВО НАСТАВНИОТ ПРОЦЕС	161

18. Димова Марија Ѓорѓиева – (ИНТЕР)ТЕКСТУАЛНИ ТРАНСМИГРАЦИИ	169
19. Донеv Драган, Крстева Марија – ПОТРЕБАТА ОД ПРЕВОДОТ ВО ГЛОБАЛИЗИРАНИОТ СВЕТ	179
20. Ѓорѓиевска Ева – СЕМИОТИКАТА НА „ПРАШКИТЕ ГРОБИШТА“ ОД УМБЕРТО ЕКО	185
21. Erol Çalişkan, Şerife Seher – AN EXAMPLE TO THEATRICAL VILLAGE PLAYS FROM THE BOLU REGION: HASAN PLAY	195
22. Žigić Vesna - SOCIAL NETWORKS AND EDUCATION OF THE BLIND AND VISUALLY IMPAIRED STUDENTS	203
23. Ivanovska Lela – THE ROLE OF METACOGNITIVE LISTENING STRATEGIES IN LEARNING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE	213
24. Jugreva Marija – LEXICAL PROCESSING: MODELS OF WORD RECOGNITION	221
25. Караниколова-Чочоровска Луси – ЕЛЕМЕНТИТЕ НА ТРАДИЦИЈАТА И МЕНТАЛИТЕТОТ ВО РАСКАЗОТ „СТАРИТЕ ДНИ“ ОД БОРА СТАНКОВИЌ	229
26. Кирова Снежана, Кузмановска Драгана, Иванова Биљана – ФРАЗЕОЛОГИЗМИ СО БРОЕВИ ВО АНГЛИСКИОТ И ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	237
27. Kitanovska–Kimovska Sonja, Neshkovska Silvana – HANDLING OF CULTURE-SPECIFIC TERMS IN TRANSLATION	247
28. Ковачева Лидија – СИМБОЛИКАТА НА РОЗАТА ВО РИМСКИТЕ ПРАЗНИЦИ И ПОГРЕБНИТЕ ОБИЧАИ И ВО МАКЕДОНСКАТА НАРОДНА ТРАДИЦИЈА	259
29. Kovačević Maја – COMPOUNDS IN THE SERBIAN ENGINEERING DISCOURSE	267
30. Кожинкова Весна – КУЛТУРНИОТ И ЕТНИЧКИОТ ИДЕНТИТЕТ НА ЕГЕЈСКИТЕ МАКЕДОНЦИ ВРЗ ПРИМЕРИ ОД МАКЕДОНСКИОТ РОМАН	275
31. Коцева Ана – A CROSS-CULTURAL STUDY OF COMPLAINT STRATEGIES BY MACEDONIAN AND AMERICAN HIGH-SCHOOL STUDENTS	287
32. Коцева Весна, Тодорова Марија – КРЕИРАЊЕ НА АКТИВНОСТИ СО СТРУКТУРИРАН ИНПУТ ВО РАМКИТЕ НА ПОУЧУВАЊЕТО ГРАМАТИКА СО ОБРАБОТКА НА ИНПУТ	293
33. Коцева Даниела, Мирасчиева Снежана – РАЗВОЈОТ НА КУЛТУРАТА ПОД ВЛИЈАНИЕТО НА КОМУНИКАЦИОНИТЕ МЕДИУМИ	301
34. Кузмановска Драгана, Мрмеска Викторија – КОЛОКАЦИИТЕ КАКО НЕИДИОМАТСКИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ ПРОСЛЕДЕНИ ПРЕКУ ПРИМЕРИ ОД ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	309
35. Кусевска Марија, Ивановска Билјана, Даскаловска Нина – УЛОГАТА НА ЕМПИРИСКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА ЗА РАЗВИВАЊЕ ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА КАЈ ИЗУЧУВАЧИТЕ НА СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ	317
36. Kyrchanoff Maksym W. – NON-ACADEMIC FORMS OF CONSTRUCTIVISM IN FOLK HISTORICAL IMAGINATIONS IN MACEDONIA AND SLOVENIA	325
37. Лапыгина Мария – СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИЧЕСКИХ СРЕДСТВ СОЗДАНИЯ ОТРИЦАТЕЛЬНОГО ИМИДЖА ПОЛИТИКА В РУССКИХ И СЕРБСКИХ ПЕЧАТНЫХ СМИ	333

38. Lah Meta – GAMES SERVING AS DIDACTIC TOOLS: ATTITUDES OF PROSPECTIVE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES	339
39. Леонтиќ Марија – ИДНО ВРЕМЕ ВО ТУРСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	349
40. Лесных Наталья – ДЕ- И РЕМИФОЛОГИЗАЦИЯ ИСТОРИИ В ПЬЕСЕ М. УГАРОВА «ГОЛУБИ».....	361
41. Ljubicic Gordana – IS GRAMMAR-TRANSLATION METHOD REALLY DEAD	371
42. Ljubotenska Dragana – SOCIAL MEDIA AND THE LATEST TENDENCIES IN WORD FORMATION AMONG TEENAGERS	379
43. Маролова Даринка – ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА ПРЕВОДНА ЕКВИВАЛЕНТНОСТ МЕЃУ СПЕЦИФИЧНИТЕ ГРАМАТИЧКИ ФЕНОМЕНИ ВО ГЕРМАНСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	385
44. Магдинчева-Шопова Марија, Бошков Тајјана, Јошески Душко – ФОРМАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕСИОНАЛНОТО РАБОТЕЊЕ	395
45. Мартиновска Виолета – ПРИДОНЕСОТ НА АКАДЕМИК ВЛАДИМИР МОШИЊ ЗА СЛОВЕНСКИТЕ РАКОПИСИ ВО МАКЕДОНИЈА	405
46. Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела – ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА: НОВИ ИСТРАЖУВАЊА ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ НА ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНАТА ПРАКТИКА	411
47. Митковска Лилјана – ИЗРАЗУВАЊЕ НАДВОРЕШНА ПРИСВОЈНОСТ: МАКЕДОНСКИОТ НАСПРЕМА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	419
48. Младеноски Ранко – ПОЕЗИЈАТА ВО РОМАНИТЕ НА ВЕНКО АНДОНОВСКИ	429
49. Morris Kevin – CHINESE CUBANS. TRANSNATIONAL ORIGINS AND REVOLUTIONARY INTEGRATION	439
50. Нагина Ксения – ДИАЛОГ М. КУНДЕРЫ И Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО: К ВОПРОСУ О ПРЕСТУПЛЕНИИ И ЕГО МОТИВАХ	451
51. Николенко Делфина Јованова – КОРЕЛАЦИЈА, МОРФОЛОШКА АНАЛИЗА И ИНТЕРКУЛТУРНА КОМУНИКАЦИЈА МЕЃУ ЗБОРУВАЧИТЕ НА СЛОВЕНСКИТЕ ЈАЗИЦИ	461
52. Николовска Виолета – СЕМАНТИЧКО-СИНТАКСИЧКИ ИМПЛИКАЦИИ НА ГЛАГОЛОТ ЧУВСТВУВА	469
53. Обухова Елена – ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ИМЕН СОБСТВЕННЫХ С РУССКОГО ЯЗЫКА НА МАКЕДОНСКИЙ ЯЗЫК НА ПРИМЕРЕ РОМАНА Д.ДАНИЛОВА «ОПИСАНИЕ ГОРОДА»	477
54. Овсянникова Ксения – РЕДАКТОРСКАЯ ПРАКТИКА В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ: ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.	485
55. Павлова Ирена, Ивановска Билјана – ЗБОРООБРАЗУВАЧКИ ПРОЦЕСИ КАЈ ГЛАГОЛИТЕ ИЗВЕДЕНИ ОД СОПСТВЕНИ ИМИЊА ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	491
56. Panajotović Artea – YIN-YANG DUALISM IN GETHENIAN BIOLOGY AND POLITICS IN URSULA K. LE GUIN’S THE LEFT HAND OF DARKNESS	499

57. Петреска Весна – ЖИВОТИНСКИОТ КОД ВО СВАДБЕНАТА ОБРЕДНОСТ: КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ МЕЃУ МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА	507
58. Петровска-Кузманова Катерина – НАРОДНА ДРАМА, МАКЕДОНСКО-РУСКИ ПАРАЛЕЛИ	515
59. Pop Zarijeva Natalija, Iliev Krste – LADY CAROLINE LAMB AND LORD BYRON: GLENARVON - A VAMPIRE OR A WANDERING JEW.....	523
60. Продановска-Попоска Весна – ПРЕГЛЕД НА МАКЕДОНСКИОТ И АНГЛИСКИОТ ГЛАСОВЕН СИСТЕМ: ВЛИЈАНИЕТО НА МАЈЧНИОТ ЈАЗИК ВО СОВЛАДУВАЊЕТО НА ПРАВИЛЕН ИЗГОВОР НА АНГЛИСКИ ЈАЗИК	529
61. Ристова-Михајловска Милена – ЖАНРОТ ПОЛЕМИКА ВО ДОМАШНАТА И СВЕТСКАТА ЛИТЕРАТУРА.....	541
62. Рыбачева Лариса – ВЕРБАЛИЗАЦИЈА ЕМОЦИЈ В РУССКОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА	549
63. Сахарова Дарња – МЕСТО НАУЧНО-ПОПУЛЯРНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В ЖИЗНИ СОВРЕМЕННЫХ ДЕТЕЙ И ПОДРОСТКОВ: ИТОГИ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ. РЕДАКТОРСКИЙ АСПЕКТ	555
64. Сидорова Елена, Швецова Ольга – МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В ШКОЛЕ И ВУЗЕ: ТОЧКИ СОПРИКОСНОВЕНИЯ, ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.	563
65. Симонова Светлана, Белоусов Арсений – К ПРОБЛЕМЕ ЭТИКО-ЭСТЕТИЧЕСКОГО СИНТЕЗА В РУССКОЙ ФИЛОСОФИИ XX ВЕКА	571
66. Симоска Силвана – „СВЕТОТ КАКО ПОЛЕ ЗА КУЛТУРЕН НАТПРЕВАР МЕЃУ НАРОДИТЕ“ – ТЕОРИСКИТЕ ПРЕМИСИ ЗА КУЛТУРАТА НА ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ	581
67. Станојоски Игор – КОНКЛУЗИВОТ ВО БУГАРСКИОТ ЛИТЕРАТУРЕН ЈАЗИК И ВО МАКЕДОНСКИТЕ ДИЈАЛЕКТИ	591
68. Stojanovska-Ilievaska Natasha - THE MACEDONIAN COMPONENT OF THE 1. INTERNATIONAL CORPUS OF LEARNER ENGLISH	597
69. Сулејмани Умит - ПРЕЧКИ ВО КОГНИТИВНОТО УЧЕЊЕ ОД АСПЕКТ НА НАСТАВНИЦИТЕ	603
70. Тантуровска Лидија – „ВАСИЛИА ПРЕКРАСНА“	613
71. Тасевска Марица, Миленкоска Милкица - ЗАСТАПЕНОСТА НА ВЕШТИНАТА ЗБОРУВАЊЕ ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК	635
72. Тернова Татјана – ПРОБЛЕМА НОВИЗНЫ В ЛИТЕРАТУРА АВАНГАРДА: РУССКИЙ ИМАЖИНИЗМ	643
73. Тихонова Ольга – ГЕНДЕРНЫЕ АСПЕКТЫ КРИМИНАЛЬНОГО ЖАНРА В СОВРЕМЕННЫХ ГЕРМАНО-СКАНДИНАВСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ И ТЕЛЕВИЗИОННОМ КИНО	651
74. Тодорова Марија, Коцева Весна – УСВОЈУВАЊЕ НА ТРЕТ ЈАЗИК (J3)	659
75. Trajchev Stefan, Trajchovska Marina – THE PLURILINGUALISM CONCEPT IN THE LEARNING OF THE SECOND FOREIGN LANGUAGE	665
76. Тренчовска Софија – КАРНЕВАЛИСТИЧКОТО НАСПРОТИ ХУМАНИСТИЧКОТО ДОЖИВУВАЊЕ НА СВЕТОТ	673

77. Тренчовски Горан – ДИОНИЗИСКОТО ВО ДРАМАТА „СЛОВЕНСКИ ОРФЕЈ“	681
78. Ulanska Tatjana – TEACHING CULTURE IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM IN ALL LEVELS OF EDUCATION IN MACEDONIA	691
79. Урумова-Марковска Славица - ЃАВОЛОТ И САМОВИЛИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ФОЛКЛОР И НИВНАТА ИМАГИНАРНА ПРЕОБРАЗБА ВО РАСКАЗИТЕ НА МИТКО МАЏУНКОВ	701
80. Фьон Фам Май – УСТАРЕВИШИЕ НАИМЕНОВАНИЯ ОДЕЖДЫ 1. В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ И.А. БУНИНА	709
81. Hadzi-Nikolova Adrijana, Tasevska Marica – EDUCATIONAL TECHNOLOGY, THREAT OR BENEFIT TO TEACHERS	715
82. Чарыкова Ольга – ЭТНОКУЛЬТУРНАЯ СПЕЦИФИКА МЕТАФОРИЧЕСКОЙ НОМИНИЦИИ	727
83. Чурсина Дарья – НАИМЕНОВАНИЯ ЖИЛИЩА В ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРАХ В ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ	735
84. Шеху Флорина, Котева Мојсовска Татјана – ПОСТАВЕНОСТА НА КОМУНИКАЦИСКИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ ВО ИНИЦИЈАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА НАСТАВНИЦИ	741
85. Шутаров Васко – ПРОЕКЦИИ ЗА МАКЕДОНСКАТА КУЛТУРНА ДИПЛОМАТИЈА, СПОРЕД „НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА КУЛТУРАТА ВО Р. МАКЕДОНИЈА ЗА ПЕРИОДОТ 2018-2022 ГОДИНА“	751
86. Wanke Michal – MOVING LAB BEYOND THE BORDERS. RESEARCH NOTES A PROPOS THE FREEDOMBUS INTERDISCIPLINARY PROJECT	759

ЖИВОТИНСКИОТ КОД ВО СВАДБЕНАТА ОБРЕДНОСТ: КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ МЕЃУ МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА

**Проф. д-р Весна Петреска, Институт за фолклор „Марко Цепенков“ –
Скопје**

e-mail: vesnapetreska@hotmail.com

Апстракт: На основа на структурално-семантичка и симболичка анализа и компаративниот приод, ќе се настојува да се разгледа животинскиот код во свадбениот обреден комплекс. Животинскиот код може да се согледа во предсвадбената обредност, кога многу често, стројникот не ја кажувал вистинската причина зошто е дојден, а како причина наведувал купување на некое животно, во текот на свадбата, како на свадбената трпеза, така и при свадбената патека. Особен нагласок ќе биде ставен на кокошката и петелот, кои се доста распространети како во свадбената обредност во Македонија, така и во Русија. Семантиката на „раѓање, плодност, полност“ кај петелот и кокошката се многу присутни и посебно изразени во свадбените обреди. Нивната симболика главно се сврзува со плодносната, и со брачната симболика, при тоа петелот се сврзува со машката сексуална симболика, а кокошката со симболиката на плодноста. Оваа состојба се согледува во именувањето на мотивите во свадбената носија, во свадбената обредност, во некои магиски постапки за претскажување на идниот сопруг, во многу магиски постапки кога е во прашање здравјето, итн.

Клучни зборови: *животински код, кокошка, петел, свадбена обредност, македонско-руски паралели*

На основа на симболичка анализа, структурално-семантичка анализа се разгледува животинскиот код во свадбениот обреден комплекс. Обредната улога на животните зависи од симболичкиот статус што го имаат во моделот на светот во определена култура. Најчестите основни мерила според кои се определува симболичкиот статус е вертикалниот распоред на животните според универзалниот симболички класификатор – *дрвото на светот* и хоризонталниот распоред според ритуалната вредност, заснована на различни оддалечености која поедини животни ја имаат во однос на човекот (Раденковиќ, 1996: 85). По првото мерило, во чија основа стои опозицијата горе/доле, на/под, суво/мокро, во културите на индоевропските народи, на врвот на дрвото на светот се птиците, во средина, на ниво на стеблото се распоредени копитарите – коњи, бикови крави, овци, кози, т.е. домашни животни, на исто ниво, но спротивно од нив се дивите животни, а во долниот дел на дрвото на светот, во

коренот се змии, жаби, риби, а може да биде и мечката (Раденковиќ, 1996: 85). Во однос на вертикалната распределба во однос на дрвото на „светот“, кокошката и петелот се сместуваат во средината, односно на ниво на стеблото, што одговара и на нивната медијаторска улога. Во однос на хоризонталната поделба кокошката и петелот за кои и ќе стане збор, во однос на човекот се најдалеку, и тие се јавуваат и како посредници меѓу домашните и дивите животни (Раденковиќ, 1996: 86). Разгледувајќи го симболичкиот статус на кокошката и петелот, како во вертикалниот, така и во хоризонталниот распоред, се забележува дека тие имаат гранична или медијаторска улога, и затоа не случајно се јавуваат во обредите на премин. Меѓу едни од карактеристиките на овие обреди е нивната пропратеност со симболи на плодноста, но и присуство на демонски карактеристики. Присуството на кокошката и петелот во обредите на премин, се сретнува како во оние од календарскиот циклус, така и оние од социјалниот циклус (раѓање, свадба, смрт), но, исто така и во лекувачките магии и гатања. Кокошката и петелот како домашни животни носат и јаки социјални обележја, кои го обележуваат социјалниот простор, т.е. просторот населен со луѓе, за разлика од пустиот простор. Во оваа смисла во Бугарија се сметало дека ако во куќата нема кокошка и петел, тоа е скоро пуста куќа (Раденковиќ, 1996: 105). Затоа, и многу често во баењата, и болеста ја праќале во пусти места каде ги нема атрибутите на човечка култура, ниту пак основните симболи на здрава заедница полна со живот – село без петел, каде пес не лае итн. што значи пусто село (Петреска, 2008: 140); или пак доколку не се пусти места, болеста се праќа во далечни места (Станбол, во деветта земја), каде меѓу другите јадења ќе биде послужена и со печена кокошка (Раденковиќ, 1996: 107).

Кокошката и петелот се распространети симболи на невестата и младоженецот во свадбената обредност и се сврзани со брачно-еротската симболика. На петелот му се придава машка сексуална симболика, а на невестата – женска, т.е. симболика на плодност (Гура, 2012: 308). Во свадбените фолклорни текстови и ритуали машката брачна симболика на петелот одговара со женската симболика на кокошката. Ова се сретнувало во сватовските формули „кај вас кокошка, кај нас петел, да ги ставиме ли во ист кокошарник?“, распространети во Средно Поволожје (Гура, 2012: 308; Бушкевич, 1995, кн 3: 62).

Нивното присуство во обредноста го гледаме уште во гатањата на девојките за нивниот иден брачен другар, особено распространети кај источните и западните словени. Често на Божик, девојките оделе да слушаат од каде ќе запее петелот; или пак пуштале во домот петел и на подот ставале грст зрна, парче леб, итн. и по неговото поведење судење за карактеристиките на нивниот иден маж: доколку избере зрно, значело дека ќе биде домаќин, доколку пак вода, значело дека ќе биде пијаница, ако се погледне во огледало, ќе бил нагизден, итн. (Гура, 2012: 314). Кај некои јужнословенски народи, на пр. кај Србите, девојките не можеле да се мажат, додека не научат да ја делат кокошката на делови. Исто така, кокошкини крилца не им се давале на децата „да не полетале“ (да не паднале од висина) но, затоа пак домаќинот ги оставал за него, или пак за ќерките „за да полетале“ за маж. (Бушкевич, 1995, кн 3: 61). Во некои руски средини, во новото семејство невестата била спроведувана со

жива кокошка, на која ѝ биле исечени крилјата, со цел „да не летала“ (Бушкевич, 1995, кн 3: 62). Во домот на младоженецот под печката ставале кокошка, со цел невестата да била плодна, да раѓала. Во многу руски средини, невестата добивала од мајката печена кокошка (Бушкевич, 1995, кн 3: 62-63; Гура, 2012: 309). Во Македонија (Кумановско) во куќата на момчето пред кумот ставале кокошка, која што тој ја делел (Гура, 2012: 312) или пак, исто така во Кумановско во обредот „поленак“ кој се вршел во понеделникот и бил сврзан со чесноста на невестата, кумот го канеле кај зетот при што го носеле по цело село со воловска кола, а од кај него земале и печена кокошка со нозете свртени нагоре (Петреска 2000: 354).

Плодноста и брачно-ергоската симболика е особено нагласена при сведувањето на младите и особено после првата брачна ноќ, кога требало да се објави за чесноста или нечесноста на невестата. Така на пример, во Прилепско-Битолско Поле, после добивањето на белегот на кошулата „чупинска крв“, и ставањето на кошулата во сито „да шета“ по масата, некој од присутните колел кокошка, и ја пуштал така да оди по масата. Утрото, побратимите оделе да ја известат мајката на невестата за чесноста на нивната ќерка со блага ракија, а пак тие од неа земале „сијарик“, затоа што ќерката била чесна, а всушност тоа била печена кокошка украсена „наружана“ со монистра, гердани и пари, изврсана со црвни конци (Петреска, 2002: 300, 306-307). Печена кокошка или пиле, многу често се сретнувало додека младите биле во нивната соба; во изведување на обредот „бесење на свекор или свекрва“. При овој обред што се вршел во Струшки Дримкол, Струшко Поле и Струшка Малесија, најчесто им ставале низи со пиперки на свекорот и свекрвата, и требале да бидат ослободени после ветување на нешто, а многу често се ветувала кокошка или пиле. Во ваков случај главата на кокошката не се сечела, туку се кинела (Петреска, 2002: 107). Исто така, многу било распространето крадењето на кокошки, како во куќата на невестата, кога зетови роднини оделе да известат за нејзината чесност, и покрај тоа што претходно им давале кокошки, така и во куќата на зетот (Петреска, 2002: 142-143; 174, 200, 367). За пределот Железник имаме податок дека постоел и обичај, место кокошка, родителите на невестата да му дадат на зетот петел, со цел првото дете да биде машко (Петреска, 2002: 200). По обичај сите укадени кокошки требало да се испечат и да се изедат. Во врска со плодносниот принцип може да се земе и практиката да му се даваат јајца на зетот, кога тој одел да ги кани за блага ракија или пак кога се отидени во куќата на невестата да го служат со пржени јајца (Петреска, 2002: 108, 133, 229).

Ако го земеме периодот кога обредот со крадење кокошки најмногу се сретнувал – тоа е периодот со објавувањето на чесноста на невестата, период во кој се сретнува кршење на некој сад, активирање на музиката, што можеме да го поврземе со гласот како атрибут на овоземното, период кој можеме да го окарактеризираме и како безвремен; тогаш крадењето кокошки или петли, многу добро одговара на овој период, според симболичкиот статус на животните што го имаат како во вертикалната, така и во хоризонталната распределба на животните. Бидејќи рековме дека кокошката, но и петелот, се сврзани со атрибутите на родност и плодноста, а како чесноста на невестата, ако таа се разгледува преку обредите на премин има главно место во агрегациските

обреди, тогаш и не изненадува присуство на кокошката во обредите. Како невестата успешно ја поминала фазата на влегување во редот на „мажените“ жени, од неа се очекува да биде во вистинска смисла „жена“, која е обдарена со моќта на раѓање, а на тајната на раѓањето асоцира кокошката. Ова нејзино својство во текот на свадбениот обред го сретнуваме и кај Русите. Така, се сметало дека јадењето на кокошкино месо го обдарува младиот пар со плодност. Таква смисла му се придавал и на обичајот да се послужи на свадбената гозба печена или варена кокошка, како и обичајот кој се состоел во следното: сватот ги угостува гостите со кокошка, нарекувајќи ја обично со неговото сакано женско име, а при тоа опишувајќи го нејзиното достоинство и убавина. Содржината на неговите зборови имале еротска смисла, а понекогаш обредот бил спроведуван изговарајќи непристојни зборови. Потоа, сватот се обраќал кај младите, посакувајќи им да родат толку деца, колку што кокошката изродила пилиња (Жирнова, 1978: 44; Гура 2012: 311).

Петелот (Chevalier, & Gheerbrant, 1983: s.v. petao; Bratić, 1993: 32-42; Ђаповић, 1995: 63-66), како животно кое го најавува денот со што го дели „чистото“ од „нечистото“ време, но, и неговото огласување во нечистото време го прават истовремено соларен и хтонски симбол, а со тоа носител на машката страна. Како носител на машкиот принцип тој се употребувал во многу магиски постапки сврзани со жените што раѓале женски деца, а сакале да добијат машки (Раденковић, 1996: 116). Во оваа смисла е и погоре посочениот обред од Железник на зетот, родителите на невестата да му дадат петел, со цел првото дете да било машко. На врската на петелот со машкиот принцип може да се спомене и обредот исто така од Железник, на трpezата да се донесе петел со пробушена кикиришка, „не само зетот да дупел“ (Петреска, 2002: 200, 485). Како носител на машкиот принцип, но и брачно-еротската симболика, може да се спомене и обичајот што постоел во јужна Србија, при првата брачна ноќ, доколку младенците најдат на проблеми, да земат петел и да му ја прободат кикиришката. Од таа крв намачкуваат на лепче, кое им се дава на младите да го изедат (Раденковић, 1996: 116).

Врската со машкиот принцип, е зајакната со метонимијата на зборот „петел“ за „пенис“, но и со стап/палка, која може различно да се толкува, но наједноставно е така што се заснова на полната активност и силата на петелот. Постои исто така и врска во разгледуваните зборови со словенскиот назив за петелот *куръ (види: Лома 1999: 131). Семантиката на „раѓање плодност, полност“ кај петелот и кокошката се присутни и посебно изразени во свадбените обреди. Можеби и би смеело дури и да се претпостави елемент на етимолошка магија, ако и за словенскиот, се претпостави глаголскиот корен *kur – во значење на раѓа, кој е поврзан во јазичката свест со орнитонимите *кугъ „петел“, *kurica/*кугъка – кокошка, со какво и потекло тие да се (Лома, 1999: 140). Етимолозите и за зборот *куруца (кокошка), за „женскиот полов орган“ сметаат дека не е секундарен во однос на *куръ *куръсь „пенис“. Впрочем, и тој термин не со помало право отколку маскулино, се потврдува како прасловенски, затоа што е потврден и кај јужните и кај западните и кај источните Словени (Лома, 1999: 140). Во асоцијација на машко-женски односи, може да се протолкуваат и термините во некои словенски јазици – рус. *Курица*

буг. *Путка* (вулва), пол. *Безкура* – распуштеница), во кои се содржани термини на машкиот и женскиот полов орган (Бушкевич, 1995, кн 3: 62; Ристовска-Пиличкова, 2015: 284). Врската на машкиот и женскиот полов орган *kùrec* “penis” *kurice* “vulva”, се врзува со *kurati*, во смисла она што се загрева (Лома, 1999: 134). Од друга страна, етимолошките проучувања, наоѓаат хомонимија во зборот *кур-* „петел“ и *кур-* „пали, дим“. Во фолклорот е присутна врската на петелот со огнот, било да е воспоставена преку црвената боја на неговата кикиришка, било преку гласот со кој тој пред зората го најавува Сонцето – небескиот оган, како и повторното разгорување на запретаниот оган на огништето. Во фолклорните текстови сликите на петелот кој стои на покривот и пее, и димот кој над покривот се вие, се изосемни: двете служат како обележје на човечкиот свет, наспроти демонскиот (Лома, 1999: 142). Оттука, не е нејасно што е подвлечен знак на еднаквост помеѓу чинот на зачнување нов живот и обредното обновување на светиот, *жив оган* (Лома, 1999: 143). Ако го прифатиме мислењето на М. Елијаде, дека горните отвори кај различните облици живеалишта кај различни народи ги толкува како „око на домот“, кои симболизираат прекин на нивоата, врска со трансцедентното (Елијаде, 1986: 82), тогаш значењето на симболиката на отворот овозможува премин од еден начин на постоење во друг, од една егзистенцијална состојба во друга (Елијаде, 1986: 150). Оттука, ако петелот е симбол на нов живот, и димот кој над покривот се вие е обновување на светиот оган, а покривот, а аналогно на тоа и сите елементи кои имале отвори, се сметале како женски елементи на живеалиштето, тогаш една обредна постапка од Дебарца (с. Мраморец), во случај невестата да не била чесна, гајдацијата се качувал на баца и од таму свирел, може да се протолкува дека небесното божество се известува преку друг - гајдацијата, дека веќе можеби новиот живот е почнат со некој друг, а не од редот на домот. Слично на ова е и фрлањето на невестината скутина на ќерамиди во случај на нејзината нечесност (Петреска, 2002: 143, 479). Во овој случај симболизмот е зајакнат, со самиот факт што небесното божество се известува со скутината – меѓускутен дел на органите кои обезбедуваат плодност (Петреска, 2002: 479). Слични постапки со нечесна невеста се вршеле и кај Русите – откривање на покривот на куката, поставување на покривот расипано тркало) (Байбурин, 1983: 178).

Симболиката на зачнување нов живот е особено присутна во породилните обичаи, да ги споменеме на пр. обичаите трудницата пред да се породи да изеде јајце, или пак да испие живо јајце, или да фрли јајце зад неа, со цел раѓањето да ѝ било лесно, исто како што и кокошката лесно ги снесува јајцата, или пак во некои јужнословенски земји, во денот на раѓањето се колел петел (Бушкевич, 1995, кн 3: 64). Оваа симболика исто така, ја сретнуваме и при лекувачките магиски обреди, на пр. во Македонија за заштита на детето од болести околу зимскиот и летниот Атанасиј (19.01.- Св. Јован и 3. 05) колеле црна кокошка, црната кокошка се користела и за лечење на епилепсија (Бушкевич, 1995, кн 3: 65). Кокошката и петелот се користеле и за други лекувачки обреди (Бушкевич, 1995, кн 3: 65-66), што би имало значење болниот да започне со нов живот, без болка.

Кокошкино-петловата симболика се сретнувала и во терминологијата на орнаментите главно во невестинската носија, како и во покривалата за глава (види, Гура, 2012: 309). Во оваа насока би го споменале невестинскиот накит за глава *кокошник*, како еден од основните атрибути што го носеле невестите од повеќе региони на Русија. Кај Македонците би ја споменала сребрената игла за на глава тнр. *коковче*, дел од невестинскиот накит за на глава што го носеле невестите од регионот на с. Волково (Скопско) (Ристовска-Пиличкова, 2015: 283-284). Би можеле да се споменат руските *курушки*, *петухи*, *цыпушки* навезани на делови од женската облека или пак зашиени. Исто така се сретнувале и кај други јужнословенски народи, на пр. кај Бугарите *курушници* (сребрен украс за глава со монистра), кај Македонците *петлинце*, *петлик* - сребрена фигура на петел, која свекрвата ѝ ја закачувала на глава на идната невеста (Бушкевич, 1995, кн 3: 68). Како значење на плодност може да се протолкува и мотивот „пилиња“, кој бил застапен на кошулите за млади невести во нивниот долен дел (Здравев, 1996: 204), на скутините во Цапарско Поле и Горни битолски села “ (Здравев, 1996: 123-124; 203-204), но, исто така плодносниот принцип се сретнува и на невестинските и зетовските чорапи каде исто така бил застапен мотивот „пилиња“ (Здравев, 1996: 207; Петреска, 2015: 179). Мотивот „пилиња“ има сродни или слеани семантички функции што јасно се проследува и во појавата регистрирана во Мариовскиот и Битолско-прилепскиот регион, каде што исти елементи се именувани како *пиле* т.е. *петле*, *машко петле*, *лево петле*, во с. Бач (Леринско) во орнаментиката на женските кошули (Ристовска-Пиличкова, 2015: 280). Во врска со плодносниот принцип можат да се протолкуваат и орнаментите именувани *кокошки в цело*, на везот на долниот дел на полата и клинот од женски кошули во Охридско – с, Сирула (Ристовска-Пиличкова, 2015: 284).

Врз основа на разгледување на кокошката и петелот во обредноста, во терминологијата и во облековните делови од носијата, може да се констатира дека кај нив е застапена брачно-еротската симболика и нивната апотропејска моќ поврзана пред сè со симболиката на плодност како на машката, така и на женската. Ова е засилено и со тоа што овие орнаменти се најмногу застапени кај невестинската и зетовска носија, што е и очекуваниот фертилен период. Но, етимолошките истражувања за терминологијата на петелот и кокошката, со половите органи, но и нивната врска со огнот, ги доведува во врска со создавањето на живиот „свет“ оган, што може да се поврзе и со огнот како секаде проникнувачка божествена енергија.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Байбурин, К.А. *Жилище в обрядх и представлениях Восточных Славян*. Ленинград: Академия наук СССР, Институт этнографии им. Н.Н. Миклухо-Микляя, „Наука“, Ленинградское отделение.
- Бушкевич, П.С. 1995: „Курица, кры“, во: *Славянские древности. Этнолингвистический словарь*. кн. 3, (Ред.) Никита Толстой. Москва: Международные отношения.
- Гура, В. Александр. 2012: *Брак и свадьба в славянской культуре: Семантика и символика*. Москва: Индрик.
- Ђаповић, Ласта. 1995: *Земља, веровања и ритуали*. Београд: Етнографски институт САНУ.
- Елијаде, Мирча. 1986: *Свето и профано*. Нови Сад: Књижевна заједница Новог Сада.
- Жирнова, В.Г. „Некоторые проблемы и итоги изучения свадебного ритуала в русском городе середины XIX – начала XX в. (На примере малых и средних городов РСФСР)“ во: *Руский народный свадебный обряд*. Исследования и материалы Под редакцией К.В. Чистова и Т. Бернштам. Ленинград: Академия наук СССР, Институт этнографии им. Н.Н. Миклухо-Микляя, „Наука“, Ленинградское отделение.
- Здравев, Ѓорѓи. 1996: *Македонски народни носии*, I. Скопје: Матица Македонска.
- Лома, Александар. 1999: „Петлић“, „палидрвце“ или оплодотелител“? во: *Кодови словенских култура. Делови тела* 4. Београд, 131-144.
- Петреска, Весна. 2000: „Семејниот обреден комплекс во Куманово и Кумановско“, во: *Фолклорот во Куманово и Кумановско*. Скопје –Куманово: Институт за фолклор „Марко Цепенков“, Центар за култура „Трајко Прокопиев“, стр. 315-398.
- Петреска, Весна. 2002: *Свадбата како обред на премин кај Македонците од брџачката етнографска целина*. Посебни изданија, кн. 43. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“.
- Петреска, Весна. 2008: *Категориите близина и дистанца: Етнолошко-антрополошко истражување на народната култура*. Посебни изданија, кн. 72 Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“ – Скопје.
- Петреска, Весна. 2015: „Деловите на човечкото тело како обредни граници“, во: *Балканскиот фолклор како интеркултурен код II*. Скопје-Познањ: Институт за фолклор „Марко Цепенков“, Институт за словенска филологија, Универзитет „Адам Мицкјевич“, 171-181.
- Раденковић, Љубинко. 1996: *Символика света у народној магији јужних Словена*. Посебна издања, књ. 67 Ниш-Београд: Просвета, Ниш, Балканолошки институт САНУ, Београд, Библиотека Словенски свет, Ниш.
- Ристовска-Пиличкова, Јасминка. 2015: „Птицата гласник на боговите, низ примери на мотивот на петелот и кокошката“, во: *Балканската култура низ призмата на фолклористичко-етнолошките истражувања* (Прилози од Меѓународниот симпозиум одржан на 19-20 декември 2014 година во Скопје). Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“, 277-292.
- Bratić, Dobrila. 1993. *Gluvo doba. Predstave o noći u narodnoj religiji Srba*. Beograd: Plato.
- Chevalier, Jean & Gheerbrant, Alain. 1983: *Rječnik simbola. Motivi, sni, običaji, geste, oblici, likovi, boje, brojevi*. Zagreb: Nakladni zavod МН.